

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TIBBIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH MARKAZI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI**

«Klinik fanlarda axborot kommunikatsiya texnologiyalarni oʻrni, Tibbiyot kasbiga kirish fanidan "MOODLE" va boshqa LMS tizimlarni oʻquv jarayoniga tadbiiq etish» mavzusida

Xalq tabobati fakulteti talabalari uchun

Oʻquv-uslubiy qoʻllanma

Sharipov U.A.

TOSHKENT- 2022

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TIBBIY TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH MARKAZI

«TASDIQLAYMAN»

O‘zR SSV Fan va ta‘lim bosh
boshqarmasi boshlig‘i

_____ A.T.Maxmudov

«_____» _____ 2022 yil

Bayonnoma № _____

«TASDIQLAYMAN»

O‘zR SSV Tibbiy ta‘limni
rivojlantirish markazi Direktori

_____ N.R.Yangieva

«_____» _____ 2022 yil

Bayonnoma № _____

TALABALAR VA O‘QITUVCHILARGA UCHUN TAYYORLANGAN
O‘QUV USLUBIY QO‘LLANMA

KLINIK FANLARDA AXBOROT KOMUNIKATSIYA
TEXNOLOGIYALARNI O‘RNI, TIBBIYOT KASBIGA KIRISH FANIDAN
"MOODLE" VA BOSHQA LMS TIZIMLARNI O‘QUV JARAYONIGA
TADBIQ ETISH» MAVZUSIDA

Xalq tabobati fakulteti talabalari uchun

O‘quv-uslubiy qo‘llanma

Toshkent - 2022

Tuzuvchilar:

Sharipov U.A.

TTA "Xalq tibbiyoti, reabilitologiya va jismoniy tarbiya" kafedrasida assistenti

Taqrizchilar:

Vysogortseva O.N.

TTA Reabilitologiya, xalq tabobati va jismoniy tarbiya kafedrasida dotsenti, t.f.d.

Mirraximov J. A.

O'zbekiston Respublikasi SSV "Respublika Xalq tabobati" ilmiy-amaliy markazi, direktori

60911100 "Xalq tabobati" yo'nalishi talabalari uchun kafedra xodimlari tomonidan yozilgan "Tibbiyot kasbiga kirish" mavzusidagi o'quv-uslubiy qo'llanma kafedra yig'ilishida muhokama qilingan. Majlislar bayoni № 9-сонли 24.12.2022 yil.

O'quv-uslubiy qo'llanma Toshkent Tibbiyot Akademiyasi "Markaziy uslubiy hay'ati" tomonidan ko'rib chiqildi va tasdiqlashga tavsiya etildi.

Majlislar bayoni №____, _____ 2022 yil

O'quv-uslubiy qo'llanma Toshkent Tibbiyot Akademiyasi "Ilmiy kengash" tomonidan ko'rib chiqildi va tasdiqlashga tavsiya etildi.

Majlislar bayoni №____, _____ 2022 yil

Ilmiy kotib, professor

G.A.Ismailova

Annotatsiya

O'quv-uslubiy qo'llanmada o'quv jarayoniga kompyuter uskunalari va axborot texnologiyalarini joriy etish va ulardan foydalanish, ta'limning axborot resurslarini shakllantirish, masofadan o'qitish tizimlarini joriy etish, o'qituvchilar va talabalar o'rtasida ma'lumot almashish, ushbu vazifalarni amalga oshirish, oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayoni sifatini oshirishga, o'qituvchilar va talabalar, kafedra hodimlari kompyuter savodxonligini oshirishga yordam beradi.

O'quv-uslubiy qo'llanma Davlat ta'lim standartiga muvofiq ushbu fan bo'yicha o'quv rejasi asosida tuzilgan.

Tibbiyot universitetlari o'qituvchilari va talabalari, tegishli mutaxassisliklar bo'yicha ishlash va qo'llash mumkin.

MUNDARIJA

KIRISH.....	7
I – BOB. Tibbiyot kasbiga kirish fanida masofaviy ta'lim texnologiyalari.	
1.1. Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan o'quv jarayonida foydalanishning ayrim jihatlari.....	9
1.2. Tibbiyot kasbiga kirish fanida o'quv jarayonini tashkil etishning zamonoviy uslublari, multimedia va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonlariga tadbiq etish.....	11
1.3. Modulli o'qitishdan foydalanishning ahamiyati.....	15
II – BOB. Tibbiyot kasbiga kirish fanidan elektron o'quv moduli ishlanmasi	
2.1. O'quv fani dasturining qisqacha tavsifi. Silabus.	19
2.2. Tibbiyot kasbiga kirish kursi modul bo'yicha fan yuzasidan o'quv resurs va elementlari joylashish, topshiriqlar va amaliy ko'nikmalar.....	28
2.3. Nazorat topshiriqlar va mustaqil ta'lim yuzasidan ko'rsatmalar	37
2.4. Fan yuzasidan taqdimotlar.....	42
2.5. Xulosa va tavsiyalar.....	47
Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari.....	50

QISQARTIRILGAN SO'ZLAR RO'YXATI

TTA – Toshkent tibbiyot akademiyasi

TKK - Tibbiyot kasbiga kirish

AKT - Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari

**CASE - Real klinik vaziyatlar va klinik vaziyatli masalalar asosida o'quv
keysi**

ARM -. Axborot resurs markazi

JN - Joriy nazorat

YaN - - Yakuniy nazorat

KIRISH

Tibbiyot kasbiga kirish (TKK) fanini o‘qitishda modulli yondashuvning aktualligi.

Hozirgi vaqtda fan taraqqiyoti va u bilan birgalikda texnika taraqqiyoti jadal rivojlanmoqda. Ta'lim sohasining rivoji nafaqat Respublikamiz miqyosida, balki jahon miqyosida o‘zaro aloqalarni mustahkamlash orqali mukammallashtirishi lozimligi bugungi kunning talabiga aylandi.

Fan va texnika yutuqlarini ta'lim tizimida uzluksiz qo‘llash o‘qitish usullarining sifatini va samaradorligini oshirishni takomillashtiradi. Ta'lim tizimida zamonaviy axborot-kommunikasion texnologiyalaridan foydalanishga bo‘lgan talablar yildan-yilga ortib bormoqda.

TTA Reabilitologiya, xalq tabobati va jismoniy tarbiya kafedarisida xalq tabobati 1-bosqich talabalariga Tibbiyot kasbiga kirish fanidan ma'ruza va amaliy mashg‘ulot darslari olib boriladi. Bakalavriatura bosqichida Tibbiyot kasbiga kirish fanini o‘qitishning asosiy maqsadi bo‘lajak tibbiy faoliyatda, xususan xalq tabobati shifokorlarning faoliyatida bemorlarni ana'naviy usullar bilan tashxisot, davolash, kasalliklarni oldini olish bilan bevosita yoki bilvosita bog‘liq masalalar yuzasidan tegishli bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtirishdir. Xalq tabobatini asosiy yo‘nalishlari tarixiy manbalarga asoslanib ilmiy yondoshgan holatda tushunchalar berish, an'anaviy tabobatni zamonaviy tibbiyot yutuqlari bilan integrasiyasini erishish zarur. O‘qitish jarayonining samaradorligi o‘qituvchilarning bir tomondan soha bo‘yicha kasbiy tayyorgarligi, ikkinchi tomondan ularning pedagogik mahorati bilan bog‘liq. So‘ngi yillarda tibbiy ta'lim tizimida yangi ilg‘or, innovasion pedagogik texnologiyalarni joriy qilishga katta e'tibor berilmoqda. Binobarin qo‘llaniladigan pedagogik texnologiyalar o‘quv mashg‘ulotining mazmun-mohiyatiga mos kelishi zarurligi shubhasiz. Chunki texnologik usullarni tasodifiy tarzda qo‘llash nafaqat samarasiz, ba'zan esa o‘quv mashg‘ulotlariga salbiy ta'sir ko‘rsatishi mumkin.

1.1. Tibbiyot kasbiga kirish fanida masofaviy ta'lim texnologiyalari.

AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISHNING AYRIM JIHALARI

Ma'lumki, oliy ta'limda o'qitish metodlarini qo'llashda o'quv jarayonining hususiyatlariga va talabalarning bilim olish faoliyatiga hamda talabalarning shaxsiy tayyorgarlik darajasiga katta ahamiyat beriladi. Talabalarning faol ijodiy bilish faoliyati, ularning mustaqil ta'limdan iborat o'quv jarayoni ikki guruhga bo'linadi: o'qitish metodlari va o'rganish metodlari.

O'qitish metodlari bilimlarni berish usuli sifatida talabalarning ilmiy bilish faoliyatiga rahbarlik qilish hamda o'quv jarayonida pedagogning talabalarga ta'sir ko'rsatishga qaratilgan bo'ladi. O'rganish metodlari esa ilmiy bilish faoliyati usuli sifatida, talabalarning bilim, malaka va ko'nikmalarni ijodiy egallashiga qaratilgan bo'ladi.

Ayniqsa, bugungi kundagi taraqqiyotning juda tez rivojlanishini va sodir bo'layotgan o'zgarishlarni hisobga olsak, bizning har bir kunimiz kuchli axborot oqimi ta'siri ostida o'tmoqda. Hayotni anglash va o'rganish katta hajmdagi axborotlarni yig'ish va o'zlashtirish orqali kechmoqda. Insonning bilimlilik darajasi ham ma'lum davr ichida shaxs tomonidan o'zlashtirilgan axborotlarning ko'p yoki ozligi bilan belgilanmoqda.

Shuning uchun zamonaviy bilimlarni egallashda va takomillashtirishda axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish – bugungi kunning talabiga aylandi. "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi" hamda O'zbekiston Respublikasining "ta'lim to'g'risida"gi qonuni, axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga (AKT) oid qonunlar, Prezident qarorlari va farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari zimmamizga shu mas'uliyatni yuklaydi.

Respublikamizning barcha sohalaridagi kabi ta'lim sohasida ham sezilarli o'zgarishlar ro'y bermoqda. O'quv jarayonidagi nazariy, amaliy, shu jumladan laboratoriya mashg'ulotlarni hamda mustaqil ta'limni samarali tashkil etishda AKTdan keng foydalanilmoqda.

Mashg'ulot turlariga ko'ra barcha manbalar (o'quv darsliklar va qo'llanmalar, ma'ruzalar matnlari, test savollari namunalari, amaliy va laboratoriya ishlari topshiriqlari, baholash mezonlari va to'plash kerak bo'lgan hamda joriy vaqtda to'plagan ballar miqdori haqida ma'lumot) axborotlar xavfsizligi talablariga rioya qilgan holda, elektron ko'rinishda axborot resurs markazining server-kompyuterlariga joylashtirilmoqda va kafedra xodimlari muntazam ravishda to'ldirilmoqda va yangilanmoqda

AKTdan o'quv jarayonida foydalanishdan asosiy maqsad:

- fanlar bo'yicha kalendar rejada belgilangan hajmda axborot resurslarini ishlab chiqish va ulardan samarali hamda maqsadli foydalanish;
- talabalarga kerakli axborotni kerakli vaqtda olish va o'z vaqtida taqdim etish imkonini beruvchi axboriy-texnikaviy muhitni yaratishdan iborat.

Xususan, Toshkent tibbiyot akademiyasi "Tibbiyot kasbiga kirish" fani bo'yicha amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishda talabalar tomonidan topshiriqlarning bajarilishi holatini nazorat qilish uchun "Moodle @TTA", On-Line rejimida bevosita dars jarayonini boshqarish imkonini beruvchi dasturlaridan hamda Internet xizmatlari va resurslaridan foydalanilmoqda.

Aktidan o'quv jarayonida foydalanishning talabalar uchun afzalliklari:

- talaba o'ziga qulay vaqtda o'qib o'rganishini rejalashtirish va o'zlashtirishi mumkin;
- o'zlashtirilishi kerak bo'lgan mavzular hajmini va muddatini oldindan bilishi;
- reyting ballar taqsimotiga asosan etarli to'plash kerak bo'lgan hamda joriy vaqtda to'plagan ballar miqdori haqida ma'lumotga ega bo'lishi;
- nazariy bilimlarni olish uchun ma'ruza matnlari va test savollari namunalarining mavjudligi;
- amaliy topshiriqlarining bajarish texnologiyalari bo'yicha bilim va ko'nikmalarga mustaqil ega bo'lish uchun uslubiy ko'rsatmalar namunalarining va turli boshqa qulayliklarning mavjudligi.

Hozirgi kunda respublikamiz ta'lim tizimida aynan yuqorida qayd etilgan afzalliklarning mavjudligi tufayli dunyoda keng tarqalgan masofadan o'qitish texnologiyasi uslubiy materiallari ayrim fanlarni o'qitishda foydalanilmoqda va yaxshi natijalar bermoqda.

Ma'lumki, masofadan o'qitish uslubi – bu o'qishning o'ziga xos yangi shakli sifatida ko'pgina rivojlangan davlatlarda mutaxassislarning malakasini oshirishda va qayta tayyorlashda keng foydalanilmoqda. Natijada yiliga katta miqdordagi mablag'lar tejamoqdalar. Masofadan o'qitish bu mustaqil o'qish turi sifatida insonning mustaqil fikrlash, holatni baholash, xulosa va bashorat qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu sababli xususan, TTAda mustaqil ta'limni tashkil qilishda masofadan o'qitish texnologiyasi elementlaridan foydalanilmoqda. Bu esa talabalarning bilim va ko'nikmalarga mustaqil egallashda yaxshi natijalarni berishi kutilmoqda.

1.2. Tibbiyot kasbiga kirish fanida o‘quv jarayonini tashkil etishning zamonoviy uslublari, multimedia va axborot texnologiyalarini o‘quv jarayonlariga tadbiq etish.

2021-2022 o‘quv yilida 1- kurs semestrini Tibbiyot kasbiga kirish fani uchun mo‘ljallangan o‘quv soatlariga asoslanib ta'lim yo‘nalishi - 60911100 “Xalq tabobati”, o‘quv soatlari xajmi: jami -72 soat, ma'ruza 4, amaliy mashg‘ulot 50, mustaqil ta'lim 18. Klinik modullar blokida joylashadi. Modul o‘tilish davri: 1 semestr va davomiyligi 18 hafta. Shundan kelib chiqqan holda qayd etilgan fakultetlar uchun ma'ruza, amaliy mashg‘ulotlar hamda mustaqil ish mavzulari tasdiqlandi. Xususan, kunlik o‘quv mashg‘ulotlari jadvali tuzilib, kafedra majlisida ushbu mashg‘ulotlarda qo‘llanishi maqsadga muvofiq bo‘lgan yangi pedagogik majmuasi belgilandi. Ta'kidlash lozimki, konkret o‘quv mashg‘uloti uchun tegishli pedagogik texnologiyaning turini tanlash va uni qo‘llash o‘qituvchining ma'lum bir kasbiy maxoratini namoyon etadi. Kafedra o‘qituvchisi ushbu soxadagi tibbiy amaliyot holati va muammolaridan xabardor bo‘lishi lozim.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda har bir o‘quv mashg‘uloti uchun kafedra tomonidan tavsiya etilgan yangi elektron o‘quv moduli tuzildi. Konkret usullardan foydalanish har bir o‘qituvchi tomonidan xal qilinadi. Kafedrada tasdiqlan ishchi dasturga asosan ishlab chiqilgan o‘quv majmualarga asoslanib har bir o‘qituvchi uchun o‘qitish texnologiyalari blokini elektron tizimi yaratilmoqda, masofaviy o‘qitish asoslari yaratilmoqda.

Kafedradaning barcha o‘quv xonalari kompyuterlar bilan ta'minlangan. Jumladan 6 ta kompyuter Internet tarmog‘iga ulangan. Dars mobaynida talabalarga mavzuga oid video-filmlar, videoroliklar, animatsiyalar, test savollari, vaziyatli masalalarning elektron shakli bilan mustaqil ishlash imkoniyati mavjud. Bundan tashqari Internet tizimi orqali talabalar internet tarmog‘idan foydalanib dars jarayonidagi mustaqil ishlarni bajarish imkoniyatiga egadir.

Dars jarayoniga bunday yondoshish o‘qituvchiga va talabaga vaqtdan unumli foydalanish imkonini kengaytirmoqda.

O'quv xonalaridagi komyuterlarga kafedraning o'quv faoliyatiga tegishli bo'lgan barcha ma'lumotlar, xususan o'quv-uslubiy majmua, kalendar tematik reja, yagona metodik tizimlar, ma'ruzalarning elektron shakli, amaliy mashg'ulotlar uchun audio - va video qo'llanmalar, multimedialar, amaliy ko'nikmalar to'plami boshqalarning elektron shakli joylashtirilgan.

Alohida ta'kidlash lozimki, dars jarayonida axborot-kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanish talabalarga mustaqil ishlash imkoniyatini yaratib bermoqda. Talabalar amaliy mashg'ulot darsida mavzuga oid klaster, piramida va shu kabi pedagogik texnologiyalarning chizmalarini, test savollari, vaziyatli masalalar tuzishni bevosita kompyuterda amalga oshiradilar.

Maruzalar o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, amaliy mashg'ulotlarning to'ldiruvchi va foydali qismi hisoblanadi. Shularga qaramasdan hamma talabalar va har doim ham ma'ruzalarga qiziqish bildirmaydilar. Ammo lekin tajribalar ko'rsatmoqdaki, talabalarda klinik fanlarga bo'lgan ma'suliyat va ularni bilishi zarurligini xis kilishni, aynan ma'ruzalarda beriladigan bilim beradi. Shulardan kelib chiqib, biz quyidagi tajribalarni qo'llashni taklif etmoqchi edik. Talabalarimizga navbatdagi bo'ladigan ma'ruzani 3-4 kun oldin kafedrada saytida shu maruzalarda ko'rib o'tiladigan mavzu va savollar ko'rib chiqishi va talabalar ma'ruza daftarlariga maruzada ko'rib o'tiladigan mavzu va savollarni yozib olishadi va bu savollar albatta YaN savollarida ham bo'lishi izoxlarda ko'rsatilib qo'yiladi. Talabalar savollarni ko'rib chiqishar ekan, beixtiyor bu savollarga javob topishga kirishadilar va bu savollarga javob izlab ma'ruzaga borishga majbur bo'ladilar. Savollarni ma'ruzachilar tuzadi, o'z-o'zidan ma'lumki, bu savollarning ko'pchiligida darsliklarda javob yo'q. Yuqorida aytib o'tilganlardan ko'rinib turibdiki, bo'lajak shifokor fanning umum nazariy qismlarini, tuzilish qonuniyatlarini bilishlari va ularni to'ldira olishlari zarur. Buning muhimligi shundaki, bu talabalarda birlamchi klinik fikrlashni rivojlantiradi. Bo'lajak shifokor bilimlar va klinik xolatlarni bir-biri bilan bog'lash qanchalik erta boshlansa, shunchalik foydali buladi.

Pedagogik ta'lim muassasasining zamonaviy axborot texnologiyalari muhitini yaratish ob'ektiv zaruriyat ekanligi asoslandi, uni ishlab chiqishning metodik asoslari yaratildi va tarkibiy qismlari shakllantirildi. Ta'limni axborotlashtirishning bosh maqsadi etib ta'limda yangi axborot texnologiyalarini qo'llash asosida, mutaxassisning kasbiy faoliyatini takomillashtirish va jamiyat talablariga munosib yangi dunyoviy tafakkurga ega bo'lgan mutaxassis kadrlarni tayyorlashning sifati va samaradorligini keskin ko'tarish zaruriyati belgilab olindi. Mamlakatimiz o'quv yurtlariga kirib kelayotgan zamonaviy kompyuterlardan foydalanish elektron darsliklar yaratish, dars jarayonlarini virtuallashtirish, o'qitishda virtual va multivositallardan foydalanish, ta'limning virtual bazasini yaratish kabi vazifalarni qo'ymoqda. Komp'yuter vositalaridan biri bo'lgan multimediyali prezentasiyalarning ko'llanilishi dars samaradorligini oshirishning yana bir omili bo'lib xizmat qiladi. Multimedia vositalari asosida o'quvchilarga ta'lim berish va kadrlarni qayta tayyorlashni yo'lga qo'yish hozirgi kunning dolzarb masalasidir. Mul'timedia bu informatikaning dasturiy va texnikaviy vositalari asosida audio, video matn, grafika va animatsiya effektlari asosida o'quv materiallarini o'quvchilarga yetkazib berishni mujassamlangan holdagi ko'rinishidir. Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, multimedia vositalari asosida talabalarni o'qitish ikki barobar unumli va vaqtdan yutish mumkin. Multimedia vositalari asosida bilim olishda 30%gacha vaqtni tejash mumkin bo'lib, olingan bilimlar esa xotirada uzoq muddat saqlanib qoladi. Agar o'quvchilar berilayotgan materiallarni ko'rish asosida qabul qilsa, axborotni xotirada saklash 25-30% oshadi. Bunga qo'shimcha sifatida o'quv materiallari audio, video va grafika ko'rinishda mujassamlashgan xolda berilsa, materiallarni xotirada saqlab kolish 75% ortad.

Multimedia vositalari asosida talabalarni o'qitish quyidagi afzalliklarga ega:

a) berilayotgan materiallarni chuqurroq va mukammalroq o'zlashtirish imkoniyati bor;

b) ta'lim olishning yangi soxalari bilan yaqindan aloqa qilish ishtiyoqi yanada ortadi:

c) ta'lim olish vaqtining qisqarish natijasida, vaqtni tejash imkoniyatiga erishish;

d) olingan bilimlar kishi xotirasida uzoq saqlanib, kerak bo'lganda amaliyotda qo'llash imkoniyatiga erishiladi.

Multimedyaning qulayligi shundaki, tanlangan mavzu buyicha tayyorgarligi bo'lmagan talabada ham aniq bilim va ko'nikmalarni yarata oladi, hamda unutilgan bilimlarni qayta tiklaydi va ma'lumotlarning uzoq muddat xotirada qolishi va mustaxkamlanishi tasdiqlangan.

Bo'lajak shifokorlar uchun bunday ma'lumotlarni xotiraga o'chmas qilib joylashtirish usuli bebaxo va dolzarbdir. Shuning uchun tibbiyot oliygohlarida ham amaliy ham ma'ruza darslarida multimedialarni qo'llash keng yo'lga qo'yilgan. Biroq, amaliyot darslarida qo'llaniladigan multimedialar ma'ruza darslarida qo'llaniladigan multimedialardan keskin farq qilishi zarur, chunki ma'ruzalardan maqsad: mavzuning asosiy qismlari haqidagi umumiy ma'lumotlarni yetkazish va ma'lumotlar bazasiga tinglovchini yo'naltirish bo'lsa, amaliyot darslarida mavzu mayda qismlarga bo'linib, chuqur o'rganilishi va o'zlashtirilishini o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Shuning uchun amaliy darslarda qo'llaniladigan multimedialar uzoqroq vaqtga mo'ljallangan hamda rasm, jadval, sxemalardan tashqari, filmlar bilan boyitilgan bo'lishi maqsadga muvofiq.

1.3. MODULLI O‘QITISHDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Modellashtirish bu tanlab olingan ob'yekt xususiyatlarini iloji boricha to‘liq boshqa satxga yoki ko‘rinishga ko‘chirishga aytiladi. Shuningdek, ob'yekt tuzilishini, xususiyatlarini, o‘zaro bog‘liqliklarini hamda vazifalarini ko‘rsatuvchi elementlar tizimiga model deb aytaladi.

"Modulli o‘qitish" termini xalqaro tushuncha bo‘lib, uning birinchi ma'nosi - faoliyat ko‘rsata oladigan uzaro chambarchas bog‘liq elementlardan iborat bo‘lgan tugunni bildirsa, ikkinchidan esa, u tugallangan informatsiya bloki sifatida tushuniladi.

Modulli o‘qitish asosan inson bosh miyasi tuzimlarining modulli tashkil etilganligiga tayanadi. Inson miyasi ham modulli tugunlardan tashkil topgan bo‘lib, axborotlar ana shu modullarda asosiasiyalashadi.

Modulli o‘qitish texnologiyasi - funktsional tizimlar, fikrlashning neyrofiziologik, pedagogik va psixologik umumiy nazariyalardan kelib chiqadi. Bu soxadagi izlanishlarga ko‘ra, modulli tizim asosida tuzilgan inson miyasi axborotni kvant ko‘rinishida (ya'ni kichik portsiyalar ko‘rinishida) yaxshiroq qabul qiladi.

Fanda modul asosida mutaxassislar tayyorlashning bir qator kontsepsiyalari ishlab chiqilgan. Ushbu kontsepsiyalar zamirida faoliyatli yondoshuv tamoyili yotadi va bu nuqtai nazardan, o‘qitish jarayoni to‘laligicha yoki muayyan fan doirasida, modulli ta'lim dasturi mazmuniga muvofiq kasbiy faoliyat elementlarini talaba tomonidan ketma-ket o‘zlashtirishga yo‘naltirilgan bo‘ladi.

Turli kontsepsiyalar doirasida, modulli ta'lim dasturlari turli xil tarkibiy tuzilmalardan iborat buladi, ammo ularning barchasi quyidagi uchta asosiy tarkibiy qismni majburiy ravishda o‘z ichiga oladi:

1. Maqsadli mazmuniy dastur.
2. Turli ko‘rinishlarda taqdim etilgan axborotlar banki.
3. Talabalar uchun uslubiy ko‘rsatmalar.

Shunday qilib, modulli o'qitish-o'quv jarayonini tashkil etishning bir shakli bo'lib, unda o'qitishdagi o'quv materiallarining mantiqan tugallangan birliklari, ya'ni modullarni bosqichlar va qadamlar bo'yicha o'zlashtirishni anglatadi.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturining asosiy maqsadi ta'lim-tarbiya sifatini oshirish va shu asosda yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashdan iborat. Shu nuqtai nazardan qaraganda ta'lim berishning faollashtiruvchi shakllaridan biri bo'lmish modulli o'qitishni kadrlarni tayyorlash kurslariga joriy etish nihoyatda muhim ahamiyatga ega.

Chunki, bu kurslarda ta'lim oluvchi tinglovchilar sohaviy fanlar bo'yicha o'quv adabiyotlarini mustaqil o'qib, o'rgana olishlari mumkin.

Biz bu haqda mulohaza yuritib, modulli o'qitish nima, u an'anaviy dars turlaridan nimasi bilan farqlanadi degan savolga javob beraylik. Ma'lumki, an'anaviy dars turlarida ta'lim-tarbiya jarayoni markazida o'qituvchi turadi. U o'quv materialini tushuntiradi, so'raydi va baholaydi. Tinglovchilar esa o'qitish jarayonining sust ishtirokchisi bo'lib, ular o'qituvchi tushuntirishini eshitadilar va uning savollariga javob berish bilan kifoyalanadilar.

Modulli o'qitishda esa tinglovchilar mustaqil ravishda bilim, o'quv, ko'nikma, malaka egallash bilan birga o'z faoliyatlarini baholash darajasigacha ko'tariladilar.

Modulli o'qitishning ijrochisi tinglovchi hisoblanadi. O'qituvchi bunda ta'lim olishning tashkilotchisi, tinglovchining yordamchisi sifatida qatnashadi.

Mazkur kurslardagi modulli o'qitishda o'qituvchining ko'pgina funktsiyalari tinglovchilarga o'tadi. Tashkilotchi sifatida o'qituvchining funktsiyasi avval modulli o'qitish dasturini yaratishda namoyon bo'ladi. Modulli o'qitishni amalga oshirish uchun bunday dasturlar tinglovchilarga oldindan tarqatilishi kerak.

Modulli o'qitishni rejali mavzular yoki boblar bo'yicha olib borish maqsadga muvofiq bo'ladi. Modulli o'qitishni tashkil etish odatda texnologik karta tuzishdan boshlanadi. Unda tinglovchilar faoliyatining maqsadi aniq ko'rsatiladi.

Modulli o'qitishning birinchi bosqichida maqsadga erishish uchun tinglovchilar matn, undagi chizmalar, grafiklar, rasmlar bilan tanishishlari, ayrim muammoli masalalarni mustaqil echishlari, mavzu bo'yicha savollarga javob berishlari, test topshiriqlarini bajarishlari lozim.

Modulli o'qitishning ikkinchi bosqichida qo'yilgan maqsadni amalga oshirish rejaları tinglovchilarning mustaqil faoliyatini tashkil etish bilan amalga oshiriladi.

Modulli o'qitishning uchinchi bosqichida tinglovchilar o'zlarining bilim va ko'nikmalarini qay darajada egallaganliklarini baholaydilar.

Modulli o'qitishning to'rtinchi bosqichida o'qituvchi modul dasturiga yakun yasaydi.

Kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish kurslarida modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanish jarayonida o'qituvchi kurs tinglovchilariga modulli o'qitishni o'tkazishga oid tegishli tushunchalar berishi, ularning har biri darslik va metodik qo'llanma yoki qo'lyozmaga asoslanib mustaqil ravishda rejadagi fan mavzulari bo'yicha modulli o'qitishning mashq darslarini o'tkazishlari va o'zaro fikr almashishlari maqsadga muvofiq bo'ladi.

Zamon shiddat bilan o'zgarib borar ekan, ta'lim sohasi ham u bilan barobar o'zgaradi va o'qituvchidan o'z faoliyatini o'zgartirishni talab qiladi. Bugun o'qituvchining asosiy vazifasi faqat ta'lim berishgina emas, balki boshqaruvchilikdan iborat bo'lib, u ta'lim jarayonini to'g'ri tashkil qilishi va boshqarishi talab etilmoqda. Aynan modulli ta'lim texnologiyasida o'qituvchi boshqaruvchi, ta'lim olishning tashkilotchisi, tinglovchining yordamchisi sifatida qatnashadi. Shuni e'tirof etish lozimki, "masofaviy ta'lim tizimi" dasturiga ko'ra

kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish jarayonida modulli ta'lim texnologiyasidan keng foydalaniladi.

Jumladan, ushbu dasturga kurs bo'yicha o'qitiladigan fanlar bloki, bu fanlar bo'yicha nazariy va amaliy mashg'ulotlar hajmi, nazorat va konsultasiyalar shakli hamda soatlari ko'rsatiladi. Rejaga ko'ra bu fanlarni tinglovchi modulli o'qitish texnologiyasiga ko'ra, mustaqil ravishda o'qib, o'rganib, olgan bilimi yoki ko'nikma va malakalarini nazoratdan o'tkazadilar.

Ta'lim tizimini mazmunan isloh qilish jarayonida pedagog kadrlar obro' - e'tibori, mas'uliyati va kasb ko'nikmasini oshirish yuzasidan sobitqadamlik bilan davlat siyosati olib borilmoqda. Bu borada o'qituvchi faoliyatini yangilash va innovasiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish asosiy vazifa hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish natijasida, innovasion faoliyatga tayyorgarlik darajasining oshishi va darsga eng so'nggi yangiliklar bilan modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanish hamda ta'limda yuqori sifat va samaradorlikka erishish mumkin bo'ladi.

BOB II. TIBBIYOT KASBIGA KIRISH FANIDAN ELEKTRON O‘QUV

MODULI

2.1. O‘quv fani dasturining qisqacha tavsifi.

"TIBBIYOT KASBIGA KIRISH" MODULIDAN

Sillabus

Modulning to‘liq nomi tibbiyot kasbiga kirish	Modulning to‘liq nomi tibbiyot kasbiga kirish		
Modul kodi: kredit hajmi: 2,0	Modul kodi: kredit hajmi: 2,0	Modul kodi: ECTS kredit hajmi: 2,0	ECTS value:2,0
Ta'lim yo‘nalishi	60911100 – "Xalq tabobati		" 1 bosqich bakalavrlari
Modulning davomiyligi	18 hafta		
O‘quv soatlari xajmi:	Jami soat:	72	
		Shuningdek:	
	ma'ruza	4	
	amaliy mashg‘ulot	50	
	mustaqil ta'lim	18	
O‘quv modulining statusi:	klirik modullarbloki		
OTM nomi, manzili	Toshkent tibbiyot akademiyasi, Toshkent sh., Farobiy-2		
Kafedra nomi	Xalq tibbiyoti, reabilitologiya va jismoniy tarbiya		
Mazkur kursning o‘qituvchilari haqida ma'lumot	Ma'ruzachilarning F.I.Sh.	E-mail:	
Mashg‘ulot vaqti va joyi	Amaliy mashg‘ulot o‘tkazuvchilarning F.I.Sh	E-mail:	
Modulning mazmuni	Tibbiyot kasbiga kirish moduli bo‘lajak mutaxassisni tayyorlashning ilk bosqichi hisoblanadi va talabalar		

tomonidan bemor bilan bo'layotgan muammolarni aniq tasavvur qilish, bemorlarni parvarish qilish moduli bo'lib hisoblanadi.

Prerekvizitlar Anatomiya, fiziologiya, biologiya, kimyo fanlari nazariy qismi hisoblanadi.

Postrekvizitlar Tibbiyot kasbiga kirish moduli keyinchalik xalq tabobati mutaxassisni tayyorlash o'quv moddullarga va boshqa klinik moddulariga nazariy zamin bo'ladi

Modulning maqsadi Talabalarga xalq tabobati xaqida umumiy tushunchalar berish, ananvi tashislash va davolash usullarini asoalrini o'rgatish, axoli va bemorlar orasida sog'lom turmush tarzi tamoyillari xaqida suxbat olib borish va uni tavsiya qilish, jismoniy faollik xaqida umumiy tushunchalar berish, turli yoshdagi bemorlarni parvarish qilishni, shifokorlarning kasbiy etika va deontologiya tamoyillarini, bemor hamda kasalxona xodimlarining shaxsiy gigiena qoidalarini o'rgatish.

Modulning vazifalari

- klinika bo'limlari, ularning ish tartibi va ishni tashkil qilish bilan tanishtirish;
- bemorlarni qabul qilish;
- sog'liqni saqlashni birlamchi tizimida tibbiy faoliyatni tashkil etish;
- aholi salomatligini muhofaza qilish va sog'lom turmush tarzini targ'ibot qilish;
- aholi orasida keng tarqalgan o'tkir va surunkali kasalliklar bo'yicha barcha turdagi profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqish va tadbiq etish;

- yuqumli kasalliklarni oldini olish va epidemiya, pandemiya sharoitida zarur bo‘lgan chora – tadbirlarni ishlab chiqish hamda amalga oshirish; shoshilinch yordam ko‘lami bo‘yicha zarur nazariy va amaliy bilimlarga ega bo‘lish hamda amaliyotda qo‘llash

Modul bo‘yicha talabalar bilimi, ko‘nikma va malakalariga qo‘yiladigan talablar

Talaba tasavvurga ega bo‘lishi kerak:

1. Aholi orasida sog‘lom turmush tarzini targ‘ibot qilish, kasalliklar rivojlanishiga sabab bo‘luvchi xavf omillarni aniqlash;
2. Aholi tibbiy nufuzini oshirish, rasional ovqatlanish tamoyillari hamda zararli odatlari bartaraf etish borasida zarur chora – tadbirlarni amalga oshirish;
3. Sog‘liqni saqlash tizimida birlamchi, ikkilamchi va uchlamchi profilaktika chora-tadbirlarini ishlab chiqish.

Talaba bilishi shart:

1. Davolash va profilaktika muassasalari va tibbiy xujjatlarning turlarini;
2. Kasalxonada xodimlarining shaxsiy gigiena qoidalarini;
3. Shoshilinch holatlarni o‘z vaqtida aniqlash, kasalxonagacha bo‘lgan tez yordam ko‘lamini aniqlash va tibbiy yordam ko‘rsatish, ko‘rsatmaga ko‘ra zarur mutaxassislarga va kasalxonaga yuborish.

Talaba bajara olishi lozim:

1. Birlamchi tibbiy muolajalarni o‘tkazishni (termometriya, antropometriya, nafas olish soni, yurak urish sonini aniqlash, arterial qon bosimini o‘lchash);
2. Shoshilinch holatlarni o‘z vaktida aniqlashni, kasalxonagacha bo‘lgan tez yordam ko‘lamini aniqlash va

---

tibbiy yordam ko'rsatishni, ko'rsatmaga ko'ra zarur mutaxassislarga va kasalxonaga yuborishni;

3. Xalq tabobati usullarini sog'lom turmush tarzi tamoyillariga asoslanib tanlay olishni.

4. Oila va alohida aholi guruhlari o'rtasida inson salomatligiga ta'sir qiluvchi ijtimoiy-gigienik, ijtimoiy-psixologik omillarni aniqlashi va xavf omillarini bartaraf qilish.

Ta'lim berish

ma'ruza

usullari

amaliy mashg'ulotlar.

Ta'minot

videofilmlar, multimediyali va o'qituvchi kompyuter dasturlardan, o'qitish metodikasidagi yangi texnologiyalardan, mavzular bo'yicha nazariy bilimlarni so'rashdan foydalaniladi; bakalavrlarning mustaqil ishi, individual va guruhli prezentasiyalar, uyga berilgan vazifalarni tayyorlash, referatlar yozish, testlar, vaziyatli masalalar va boshqalar.

Fan mavzulari va unga ajratilgan soatlar taqsimoti:
Tibbiyot kasbiga kirish fanidan mashgʻulotlarning mavzular va soatlar
boʻyicha taqsimlanishi

№	Mavzular nomi	Ma'r uza	Amal. mash gʻ	Must. ta'lim
	1-mavzu. Tibbiyotga kirishning umumiy asoslari. Talabalarni "tibbiyot kasbiga kirish" moduli bilan tanishtirish. Xalq tabobati bilan davolashning an'anaviy va noan'anaviy usullari xaqida umumiy tushunchalar berish.	2		
	2-mavzu. Turli yoshdagi bemorlarni xalq tabobati yoʻli bilan davolashning zamonaviy usullari va umumiy tushunchalari.	2		
1	Tibbiyot kasbiga kirish.		3	1
2	Xalq tabobati umumiy asoslari.		2	1
3	Xalq tabobati an'anaviy usullari.		2	1
4	Xalq tabobati noan'anaviy usullari.		3	2
5	Akupunktura umumiy tushunchasi va uni zamonaviy tibbiyotda tutgan oʻrni.		4	1
6	Akupressura umumiy tushunchasi va uni zamonaviy tibbiyotda tutgan oʻrni.		4	1
7	Fitoterapiya umumiy tushunchasi va uni zamonaviy tibbiyotda tutgan oʻrni.		2	1
8	Girudoterapiya umumiy tushunchasi va uni zamonaviy tibbiyotda tutgan oʻrni.		2	1
9	Apiterapiya umumiy tushunchasi va uni zamonaviy tibbiyotda tutgan oʻrni.		2	1
10	Yurak qon tomir tizimi kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		4	1
11	Nafas tizimi kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		4	1
12	Periferik asab tizimi kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		4	1
13	Ovqat xazm qilish tizimi kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		3	1
14	Tayanch harakat apparati tizimi kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		3	1
15	Siydik yoʻllari tizimi kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		3	1
16	Jinsiy aʼzolar tizimi kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		3	1
17	Pediatriya kasalliklarida xalq tabobati zamonaviy usullari bilan davolashning umumiy tushunchalari.		3	1
	жами	4	50	18

Talabalar bilimini baholash tizimi:

t/r	Nazorat turidagi topshiriqlarning nomlanishi	Maksimal yig'ish mumkin bo'lgan ball	JN va TMI ballar taqsimoti			
I. Joriy nazoratdagi ballar taqsimoti		70ball	Ball	nazariy qism	amaliy qism	TMI
<i>Ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarda</i>		Maksimal ball	96-100	50-48	35-40	9-10
1.	Talabaning ma'ruza va amaliy mashg'ulotlardagi faolligi va o'zlashtirish darajasi, daftarlarning yuritilishi va holati. Mustaqil ta'lim topshiriqlarining o'z vaqtida va sifatli bajarilishi (Referat, taqdimot va boshqa turdagi mustaqil ta'lim topshiriqlari)	40	91-95	46-48	36-38	9
			86-90	43-45	34-36	9
			81-85	41-42	32-34	8-9
2.	Amaliy ko'nikmalarni qadamma-qadam bajarishi	30	76-80	38-40	31-32	7-8
			71-75	36-38	28-30	7
			66-70	33-35	26-28	7
			61-65	31-33	24-26	6
			55-60	28-30	22-24	5-6
			31-54	15-27	12-22	4-5
			0-30	0-18	0-12	0
II. Yakuniy nazorat		30 ball	Ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar tugaganidan keyin Yan jadval asosida olinadi			
Jami:		100 ball				

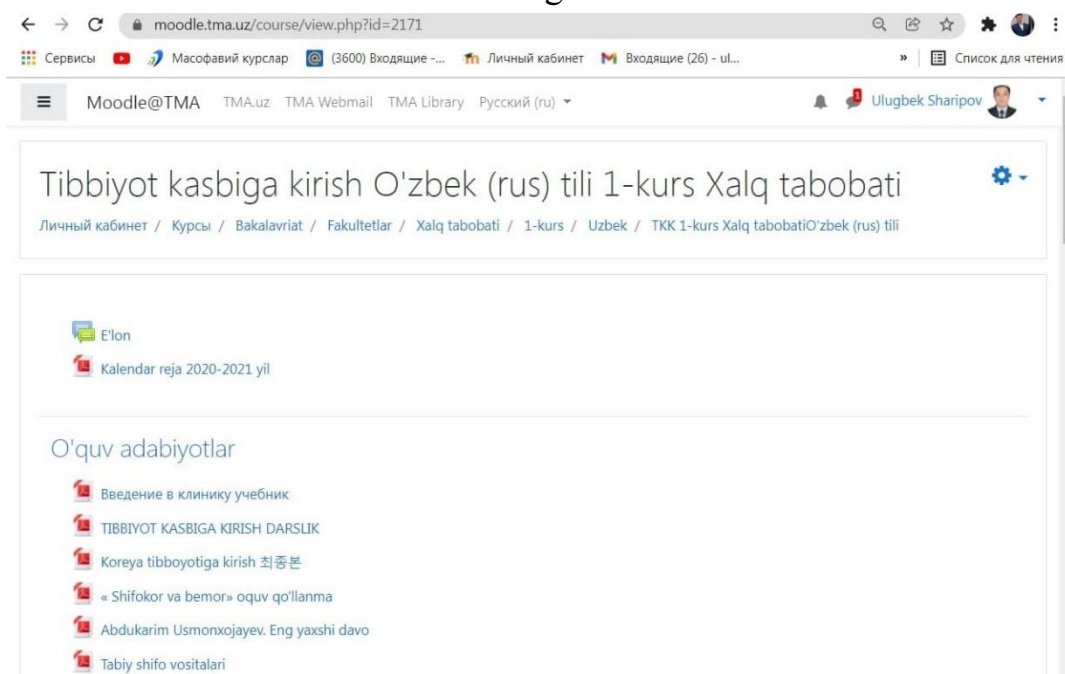
Asosiy va qo‘shimcha o‘quv adabiyotlar hamda axborot manbalari

Asosiy adabiyotlar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Xalmatova B.T., Oxunov A.O., Karimov M.Sh. va boshq. Tibbiyot kasbiga kirish, Darslik. Toshkent. 2019 u. 2. Xalmatova B.T., Oxunov A.O., Karimov M.Sh. i dr. Vvedenie v kliniku, Uchebnik. Tashkent. 2019 g. 3. Oxunov A.O. Osnovi obtshego uxoda za xirurgicheskimi bolnimi. Elektron darslik - Tashkent. 2014 g. 4. Zokirxodjaev Sh.Ya., Solixov M.U. Shifokor va bemor. O‘quv qo‘llanma -Toshkent. 2016 y. 5. A.H. O‘smonxo‘jaev, N.Z. Muhamedjanov, M.S. Azizov, F.N. Ibragimov Ibn Sino islohlari qomusi, Avisenna entsiklopediya terminologiy, "yangi asr avlodi", Toshkent 2013y, 472 b. 6. A. Usmonxodjaev, V.E. Avakov, E.I. Basitxanova, Bolshoy medisinskiy etimologicheskiy slovar, Tashkent, 2010, "Nosir", 328 b. 7. A. Usmanxodjaev, E.I. Basitxanova, O‘.P. Pratov, A.D. Djabbarov O‘zbekistonda o‘sadigan shifobaxsh o‘simliklarning etimologik zamonaviy entsiklopediyasi, Toshkent 2018 y, yangi asr avlodi, 544b. 8. Song Yong Il, Isomiddinov Z. Koreys Tibbiyotiga Kirish. Korea, Shinjin Communications, 2019.
Qo‘shimcha adabiyotlar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Babadjanov B.D., Oxunov A.O. Ponyatie o xirurgii. Organizatsiya Raboti xirurgicheskogo otdeleniya, Metodicheskaya rekomendatsiya stsensariyev provedeniya prakticheskix zanyatix s ispolzovaniem interaktivnix metodov obucheniya. Tashkent. 2012 g. 2. Bolalarga stasionar yordam kursatish. Metodik qo‘llanma. (O‘zssv №225 buyrugi, 2013 y.) 3. Daminov T.O., Xalmatova B.T., Boboeva U.R. Bolalar kasalliklari, darslik. Toshkent.2013 y. 4. Daminov T.O., Xalmatova B.T., Boboeva U.R. Detskie bolezni, Uchebnik. Tashkent. 2013 g. 5. Qodirov I. Hamshiralik ishi asoslari, darslik. Toshkent. 2015 y. 6. Karimjonov I.A. Pediatriya va Neonatologiyada hamshiralik ishi, darslik. Toshkent. 2012 y. 7. Abdulaziz Saidnuriddin "O‘zbek xalq tabobati ugiltari", Toshkent, "fan", 2007

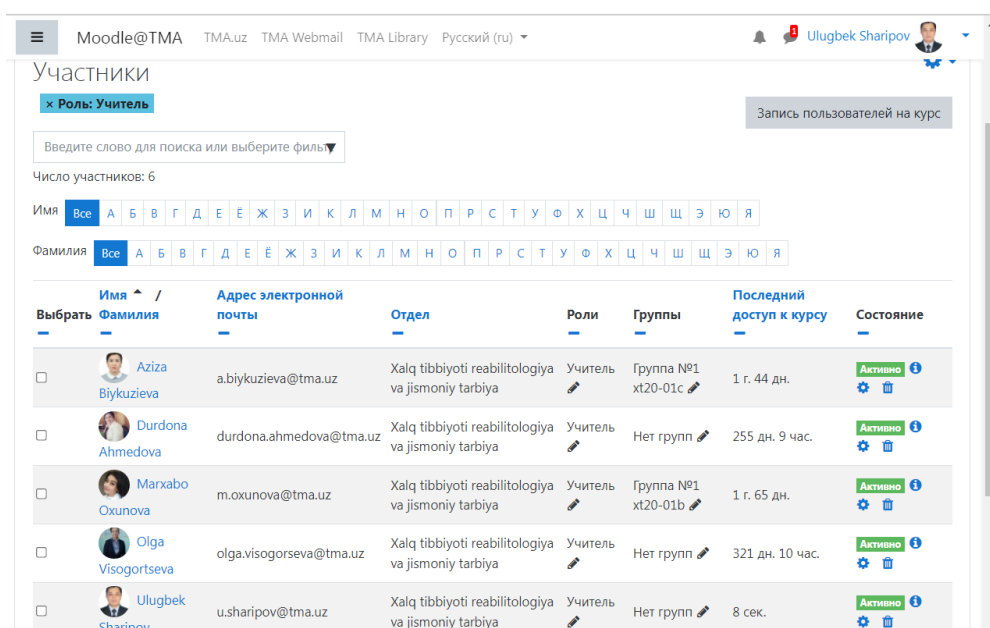
	<p>8. Shtefan Palosh "Kitayskoe iskusstvo tselitelstva. Istoriya i praktika vrachevaniya ot drevnosti do nashix dney". Izd-vo: Tsentrpoligraf, 2003g.</p> <p>9. Jaklin Yang "sekreti Vostochnoy medisini". Izd-vo: kontent, 2007g., 177s.</p> <p>10. Szen Tsinnan, Lyu Daosin "Terapevticheskie uprajneniya kitayskoy medisini". Izdatelstva: Feniks, Neoglori, 2008, 480c.</p> <p>11. Liang Liu Essentials of Chinese Medicine Springer, 2011, 1546 pages</p> <p>12. Sokolov I.I., Stepanov V.V. Narodnaya medisina - Nauka i tradisionnie znaniya., Sankt-Peterburg, 2001.</p>
<p>Internet saytlari:</p>	<p>1. www.minzdrav.uz;</p> <p>2. www.tma.uz</p> <p>3. www.ZiyonET;</p> <p>4. www.acpunctur.ru</p> <p>5. www.igli.ru</p> <p>6. www.doktor.ru,</p> <p>7. www.medinfo. home.ml.org</p> <p>8. www.medeffect.ru</p> <p>9. www.acupuncture.com</p>

2.2. II - kurs xalq tabobati fakulteti Tibbiyot kasbiga kirish kursi modul bo'yicha fan yuzasidan o'quv resurs va elementalri joylashish.

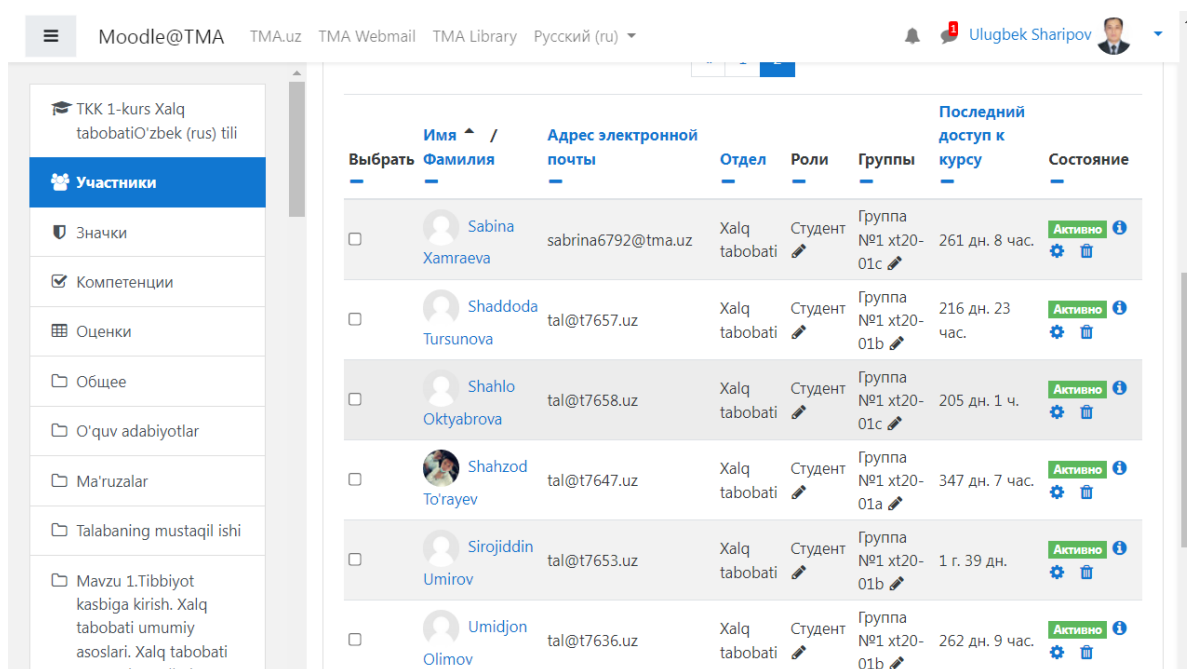
Professor-o'qituvchi va talaba o'rtasidagi aloqa Moodle @TTA platformasi orqali amalga oshiriladi.

Platformada o'z kurslarga o'qituvchilar birlashtirilgan bo'lib, o'qituvchi roliga huquqga ega bo'ladi. Modulli o'qitishning ijrochisi tinglovchi hisoblanadi. O'qituvchi bunda ta'lim olishning tashkilotchisi, tinglovchining yordamchisi sifatida qatnashadi. Modulli o'qitishda o'qituvchining ko'pgina funktsiyalari tinglovchilarga o'tadi. Tashkilotchi sifatida o'qituvchining funktsiyasi avval modulli o'qitish dasturini yaratishda namoyon bo'ladi.

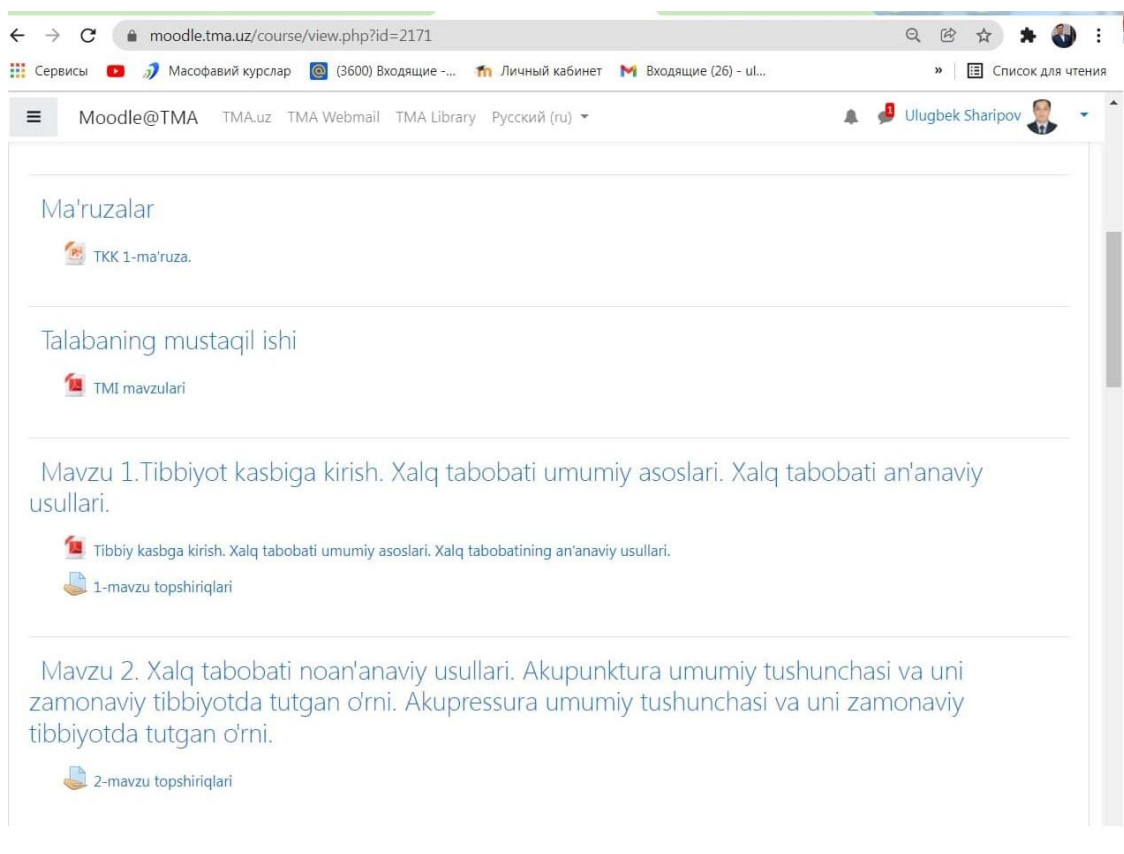
Modulli o‘qitishni amalga oshirish uchun bunday dasturlar tinglovchilarga oldindan tarqatilishi kerak.

The screenshot shows a Moodle course page for 'TKK 1-kurs Xalq tabobati O'zbek (rus) tili'. The 'Участники' (Participants) section is active, displaying a list of students. The table below summarizes the data shown in the screenshot.

Выбрать	Имя / Фамилия	Адрес электронной почты	Отдел	Роли	Группы	Последний доступ к курсу	Состояние
☐	Sabina Xamraeva	sabrina6792@tma.uz	Xalq tabobati	Студент	Группа №1 xt20- 01c	261 дн. 8 час.	Активно
☐	Shaddoda Tursunova	tal@t7657.uz	Xalq tabobati	Студент	Группа №1 xt20- 01b	216 дн. 23 час.	Активно
☐	Shahlo Oktyabrova	tal@t7658.uz	Xalq tabobati	Студент	Группа №1 xt20- 01c	205 дн. 1 ч.	Активно
☐	Shahzod To'rayev	tal@t7647.uz	Xalq tabobati	Студент	Группа №1 xt20- 01a	347 дн. 7 час.	Активно
☐	Sirojiddin Umirov	tal@t7653.uz	Xalq tabobati	Студент	Группа №1 xt20- 01b	1 г. 39 дн.	Активно
☐	Umidjon Olimov	tal@t7636.uz	Xalq tabobati	Студент	Группа №1 xt20- 01b	262 дн. 9 час.	Активно

Modulli o‘qitishni rejali mavzular yoki boblar bo‘yicha olib borish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Modulli o‘qitishni tashkil etish odatda texnologik karta tuzishdan boshlanadi. Unda tinglovchilar faoliyatining maqsadi aniq ko‘rsatiladi.

The screenshot shows the course content page for 'TKK 1-kurs Xalq tabobati O'zbek (rus) tili'. The page is titled 'Ma'ruzalar' (Lectures) and contains the following sections:

- Ma'ruzalar**: TKK 1-ma'ruza.
- Talabaning mustaqil ishi**: TMI mavzulari.
- Mavzu 1. Tibbiyot kasbiga kirish. Xalq tabobati umumiy asoslari. Xalq tabobati an'anaviy usullari.**:
  - Tibbiy kasbiga kirish. Xalq tabobati umumiy asoslari. Xalq tabobatining an'anaviy usullari.
  - 1-mavzu topshiriqlari
- Mavzu 2. Xalq tabobati noan'anaviy usullari. Akupunktura umumiy tushunchasi va uni zamonaviy tibbiyotda tutgan o'rn. Akupressura umumiy tushunchasi va uni zamonaviy tibbiyotda tutgan o'rn.**:
  - 2-mavzu topshiriqlari

Talabalar turli xil topshiriqlar berish imkonimiz bo‘lib, modulli o‘qitishning birinchi bosqichida maqsadga erishish uchun tinglovchilar matn, undagi chizmalar, grafiklar, rasmlar bilan tanishishlari, ayrim muammoli masalalarni mustaqil echishlari, mavzu bo‘yicha savollarga javob berishlari, test topshiriqlarini bajarishlari lozim.

Moodle@TMA TMA.uz TMA Webmail TMA Library Русский (ru) Ulugbek Sharipov

/ Mavzu 1.Tibbiyot kasbiga kirish. Xalq tabobati umumiy asoslari. Xalq tabobati an'anaviy usullari. / 1-mavzu topshiriqlari

1-mavzu topshiriqlari

Nazorat savollari. MAVZU №1. Tibbiy kasbga kirish. Xalq tabobati umumiy asoslari..pdf 9 November 2020, 09:51

Изолированные группы

Резюме оценивания

Скрыто от студентов	Нет
Участники	10
Ответы	1
Требуют оценки	0

[Просмотр всех ответов](#) [Оценка](#)

[← Tibbiy kasbga kirish. Xalq tabobati umumiy asoslari](#) [2-mavzu topshiriqlari →](#)

Qatnashuvchilar

- Badges
- Competencies
- Baholar
- General
- Маърузалар
- Амалий машғулотга таёргарлик кўришга адабиёт ва ўқув материаллар.
- Талабалар мустақил

Категория по умолчанию для общих вопросов в контексте «Dav. Reabilitologiya6».

- Жорий баҳолаш (0)**
  - Топшириқ ва тестлар, тмилар йиғиндисидан иборат
    - Амалий кўникма топшириқ саволлари (0)
    - Вазиятли масала реабилитология (0)
    - Тест реабилитология (0)
    - Топшириқ назарий саволлар (0)
  - Якуний назорат (0)
    - Амалий кўникма реабилитология (0)
    - Вазиятли масала реабилитология (0)
    - Назарий саволлар реабилитология (0)
    - Тест ЯН реабилитология (0)

[Add category](#)

2.3. Nazorat topshiriqlar va mustaqil ta'lim yuzasidan ko'rsatmalar

Amaliy mashg'ulotlar multimediya qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruxga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Organizmni chiniqtirish usullari.
  2. Sog'lom turmush tarzi tamoyillari.
  3. Zararli odatlar.
  4. To'g'ri ovqatlanish. Avitaminov va gipovitaminozlar.
  5. Sharq xalq tibbiyoti allomalari va asarlari.
  6. Jismoniy faollik.
  7. Ibn Sino xayoti va tib qonunlari.
  8. Patsient bilan verbal va noverbal muloqot ko'nikmalari.
  9. Mizoj xaqida tushuncha.
  10. Uyqusizlik, asab tizimi kasaliklarida va isitmada fitoterapiyaning o'rni.
  11. Tirnoq va tilga qarab tashxislash.
  12. Manualterapiya.
  13. Davolovchi jismoniy tarbiya individual dasturini tuzish.
  14. Fitoterapiya xaqida umumiy tushuncha.
- O'zbekiston shifobaxsh o'simliklari.
15. Nina bilan davolash xaqida umumiy tushuncha.

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlarni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

Tibbiyot kasbiga kirish moduli bo'yicha mustaqil ish auditoriyada o'tkaziladi.

Talaba mustaqil ishni tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- auditoriya mashg'ulotlarida taqdimot ko'rinishida;
  - ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish;
  - yerilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayerlash;
  - modulning bo'limlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha ishlash va ma'ruzalar qilish;
  - vaziyatli va klinik muammolarga yo'naltirilgan vaziyatli masalalar yechish;
  - CASE (real klinik vaziyatlar va klinik vaziyatli masalalar asosida casestudy) yechish.
- modellar yasash, krossvordlar tuzish, organayzerlar tuzish va h.k.

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlarni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

Tibbiyot kasbiga kirish moduli bo'yicha mustaqil ish auditoriyada o'tkaziladi.

Talaba mustaqil ishni tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- auditoriya mashg'ulotlarida taqdimot ko'rinishida;
  - ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish;
  - berilgan mavzu bo'yicha axborot (Referat) tayerlash;
  - modulning bo'limlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha ishlash va ma'ruzalar qilish;
  - vaziyatli va klinik muammolarga yo'naltirilgan vaziyatli masalalar echish;
  - CASE (Real klinik vaziyatlar va klinik vaziyatli masalalar asosida sase-study) echish.
- modellar yasash, krossvordlar tuzish, organayzerlar tuzish va h.k.

Tibbiyot kasbiga kirish moduli bo'yicha kurs ishi rejada ko'zda tutilmagan.

Modul bo'yicha talabalar bilimini nazorat qilish turlari va baholash mezonlari:

Tibbiyot kasbiga kirish moduli bo'yicha nazorat turlari va baholash mezonlari haqidagi ma'lumot modul bo'yicha birinchi mashg'ulotda talabalarga e'lon qilinadi.

Talabalarning modul bo'yicha o'zlashtirish darajasining Davlat ta'lim standartlariga muvofiqligini ta'minlash uchun quyidagi nazorat turlari o'tkaziladi:

- joriy nazorat (JN);
- yakuniy nazorat (YaN).

Modulga ajratilgan kreditlar nazorat turlari bo'yicha quyidagicha taqsimlanadi:

JORIY NAZORAT (JN)

Joriy nazoratda talabaning modul mavzulari bo'yicha bilim, amaliy ko'nikma va kompetentsiyalarni egallash darajasini aniqlash va baholab borish ko'zda tutiladi.

Tibbiyot kasbiga kirish moduli bo'yicha JN og'zaki, o'rgatuvchi-nazorat testlari, tarqatma materiallari bilan ishlash, vaziyatli masalalar, mulyaj va fantomlarda ishlash ma'lumotlarini o'rganish, bemorlar bilan ishlash, uyga berilgan vazifalarni tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkazilishi mumkin.

Baholashda talabaning bilim darajasi, amaliy mashg'ulot materiallarini o'zlashtirishi, nazariy material muhokamasida va ta'limning interaktiv usullarida ishtirokining faollik darajasi, shuningdek, amaliy bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish darajasi, kompetentsiyalarni egallash (ya'ni nazariy, analitik va amaliy yondoshuvlar) hisobga olinadi.

Har bir mashg'ulotda barcha talabalar baholanishi shart. Maksimal ball 100, o'tish bali 56 ball.

Joriy nazoratda saralash (o'tish) ballidan kam ball to'plagan va uzrli sabablarga ko'ra nazoratlarda qatnasha olmagan talabaga qayta topshirish uchun, navbatdagi shu nazorat turigacha, so'nggi joriy nazorat uchun yakuniy nazoratgacha bo'lgan muddat beriladi.

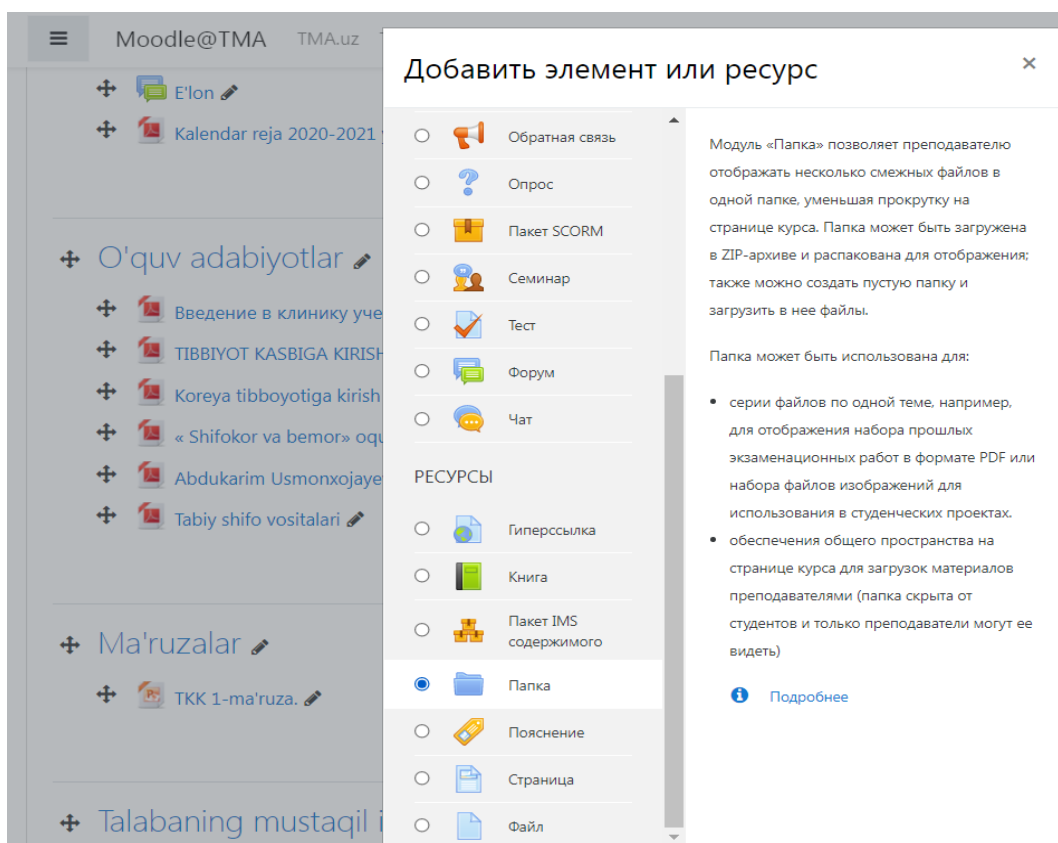
Joriy nazoratda talaba ajratilgan kreditni to'liq to'plashi shart, shundagina u Yan kiritiladi.

Kasalligi sababli darslarga qatnashmagan hamda belgilangan muddatlarda joriy nazoratni topshira olmagan talabalarga fakultet dekani farmoyishi asosida, o'qishni boshlaganidan so'ng ikki hafta muddatda topshirishga ruxsat beriladi.

Semestr yakunida modul bo'yicha joriy nazoratda saralash balidan kam ball to'plagan talaba akademik qarzdor hisoblanadi.

Akademik qarzdor talabalarga semestr tugaganidan keyin qayta o'zlashtirish uchun bir oy muddat beriladi. Shu muddat davomida modulni o'zlashtira olmagan talaba fakultet dekani tavsiyasiga ko'ra belgilangan tartibda rektorning buyrug'i bilan talabalar safidan chetlashtiriladi


```
<iframe src="
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdz77pX0fWwjdTLQ2C
95M5BPepV48amkRsba4_D708K2PRQmA/viewform?
embedded=true" width="640" height="6122" frameborder="0"
marginheight="0" marginwidth="0">Загрузка...</iframe>
```

Google Docs
Nazorat topshiriqlar TKK fanidan
(Bir javobli 24 ta test. O'tish bali -80. Testlarga javob berish vaqti 15 minut.)

20:46 ✓

"Test " 1-bosqich. Последнее изменение: Ulugbek Sharipov, только что Отправить

Вопросы **Ответы** 6 **Настройки** Всего: 100

"Test " 1-bosqich.
(Bir javobli 25 ta test. O'tish bali -75. Testlarga javob berish vaqti 30 minut.)

OTM nomi. *
Краткий ответ

Talaba F I Sh. *
Краткий ответ

Talaba elektron manzili *
Краткий ответ

Поиск на Диске

Создать

- Мой диск
- Компьютеры
- Доступные мне
- Недавние
- Помеченные
- Корзина

Хранилище

Использовано 150,6 МБ из 15 Гб

[Купите больше места](#)

Мой диск > Без названия

ТОШКЕНТ ТИББИЁТ АКАДЕМИЯСИ ХУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ
ЎҚУВЛАРИНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРҚАЗИ

**Клиник дисциплиналарда ахборот
уникация технологиялари ўрни, Спо
биёт фанида “MOODL” ва бошқа LM
ғизмлари ўқув жараёнига тадбиқ этиш**

Докладчи: Шарипов У.А.
“Айтгин, ва мен эсдан чирраман.
Кўрсатиб бер, ва мен эслаб қоламан.
Ҳизиртурсанг мен ўрағиб оламан.”
Хитой мактаби

Тақдимот Шарипов У.А..pptx

Ўзбекистон Республикаси Олий иқтисодий таълим вазирлиги

Рўқбат оловиде: _____
№ ёқд _____
2020 йил _____

Сўзловиде оловиде: _____
2020 йил _____

ТАЪЛИМ ВАТЕНТИФИКАЦИЯ ФАНИ
МОДУЛ ДАСТУРИ

Без названия

Свойства

История

Совместный доступ

Без общего доступа

Свойства системы

Тип Папка на Google Диске

Расположение Мой диск

2.4.Fan yuzaisdan taqdimotlar

3-mavzu: Xalq tabobatining an'anaviy usullari.

"Davolanishning Yangi usullari zhuda Yaxshi b'ylishi, Eski usullarning yomon ekanligini anlatmaidi." Konfutsiy

Xalq tabobati - bu an'anaviy va muqobil tibbiyotning avlodlar tajribasiga asoslangan, xalq urf-odatlarida tasdiqlangan, tibbiyot xodimlari va maxsus o'qitilgan shaxslar tomonidan qo'llaniladigan tan olingan profilaktika, diagnostika va davolash usuli.

An'anaviy tibbiyot - bu ma'lum bir mintaqaga yoki millatga xos bo'lgan profilaktika, diagnostika va davolash usullari (masalan, Hindistondagi yoga, Xitoyda akupunktur, Markaziy Osiyoda dorivor o'simliklar bilan davolash va boshqalar).

Xalq tabobatining tan olingan usullari quyidagi guruhlarni o'z ichiga oladi:

Birinchi guruh - invaziv (terining butunligini buzish bilan bog'liq) Usullardan foydalangan holda xalq tabobati: akupunktur, su-jok terapiyasi, hijoma.

Ikkinchi guruh - invaziv bo'lmagan xalq davolanish usullari: qo'lda davolash, akupressure.

Uchinchi guruh - biologik invaziv vositalardan foydalanadigan xalq usullari: gomeopatiya, hirudoterapiya, apiterapiya.

To'rtinchi guruh - parhez va o'simlik vositalaridan foydalangan holda xalq tabobati: fitoterapiya, ochlik bilan davolash.

Xalq tabobatining noan'anaviy usullari.

Zamonaviy jamiyat an'anaviy tibbiyotni oliy toifli mutaxassislar olib borishini istashadi, chunki aholining aksariyati ushbu davolash usuliga ishonishadi. Lekin muqobil tibbiyot turi ham borki, u an'anaviy bo'lmagan davolash usullari to'plamini o'z ichiga oldi.

An'anaviy tibbiyotda qo'llaniladigan davolash usullari har doim ilmiy asosga ega bo'lishi kerak, tadqiqot natijalari bilan tasdiqlangan va klinik sinovdan o'tgan bo'lishi shart.

Hozirgi vaqtda an'anaviy bo'lmagan yoki noan'anaviy tibbiyot ko'plab yo'nalishlar bilan ifodalanadi, ularning eng keng tarqalgan turlari gomeopati, fitoterapiya, aromaterapiya, apiterapiya, talassoterapiya, girudoterapiya, naturopatiya va h.k kabilari mavjud.

An'anaviy tibbiyot bilan taqqoslaganda, noan'anaviy quyidagi afzalliklarga ega:

- * salbiy ta'sirlar yo'qligi;
- * davolashning nisbatan arzonligi;
- * tananing kompleks tiklanishi;
- * kasalliklarning oldini olish.

Ammo ular bilan bir qatorda muqobil tibbiyot ham kamchiliklarga ega: usulning samaradorligi haqida va qarshi ko'rsatmalari haqida ma'lumotlar yo'qligi shundan dalolat beradi.

Muqobil tibbiyot turlari

Xiropraktika amaliyoti -bu mushak-skelet tizimini manipulyatsiya qilish orqali bemorlarni tashxislash va davolashga yordam beradigan muqobil tibbiyotning bir shakli. Bu jarayonda orqa miya ayniqsa ishtirok etadi. Xiropraktika shuningdek qo'lda davolanishga asoslangan. 1895da doktor D. Palmer (D. Palmer), kar odamning orqa miyasini tartibga solib, bu odamning eshitishini tikladi. Haqiqatan ham, bu haqiqat tasdiqlanmagan, ammo o'sha paytdan beri odamlar bugungi kunda ham ommabop bo'lgan Xiropraktika haqida gapirishgan. Ushbu usul, ayniqsa, umurtqa mushak-skelet tizimining mexanik buzilishlarini tashxislash va davolashga qaratilgan bo'lib, bu kasalliklar asab tizimi orqali umumiy sog'likka ta'sir qiladi. Orqa va bo'yin og'rig'ini davolash xiropraktikaning ixtisoslashuvi hisoblanadi. Bundan tashqari, bosh og'rig'i va qo'llar va oyoqlar bilan bog'liq muammolarga qarshi juda samarali. Osteopatiya yoki Xiropraktika, shuningdek, tushirilgan organlarni "ko'tarish", strabismus va boshqa sog'liq muammolarini bartaraf etishga yordam beradi. Bizning tanamizda barcha tizimlar va organlar bir-biri bilan bog'liq. Shuni ta'kidlash kerakki, muqobil tibbiyotning barcha shakllaridan, an'anaviy mutaxassislar tomonidan e'tirof etilgan amaliyotning eng ko'p tan olingani bu Xiropraktika .

Energiya bilan davolash

Muqobil tibbiyotning yana bir shakli energiya terapiyasi deb ataladi. Ushbu usul stress va kundalik stressni bartaraf etish uchun inson energiyasidan foydalanishga asoslangan. Boshqa so'zlar bilan aytganda, energiya bilan davolash - inson energiya sohasida orqali tana hujayralari xotirasini ozod etish san'ati, sog'liqni saqlash, muvozanat va yengillik baxsh etish usuli. Energiya seansi paytida, bemor bir xil energiya blokini keltirib chiqaradigan haqiqiy stressli hodisani eslab qolmasdan, tushkunlikka tushgan his-tuyg'ular chiqariladi. Bunday xavfsiz, ishonchli va non-radikal usuli imkoniyatlarini kengaytirish va hayotingizda muvozanatni tiklashga yordam berish uchun ishlatiladi. Bu shifobaxsh energiya kontsentratsiyasi shaxsiy imkoniyatlarni kengaytirish, davolash, o'z-o'zini tiklash va ma'naviy o'sishga yordam beradi.

Reiki usuli.

Reiki yapon buddist Myako Usui tomonidan 1922da ishlab chiqilgan kaft bilan davolash usuli hisoblanadi.

Ushbu usulni qo'llaydigan odamlar o'zlarining shifobaxsh energiyasini kasallarga topshirishadi va shu bilan ularni davolashadi, deb hisoblashadi.

Reiki ta'limoti "hayot kuchi" ning ko'rinmas energiyasi bizning tanamiz orqali oqib o'tadi va bizni tirik bo'lishiga olib keladi degan fikrga asoslanadi. Agar bu "hayotiy energiya" past bo'lsa, unda biz kasal bo'lib qolishimiz yoki stressni his qilishimiz mumkin.

Agar u baland bo'lsa, biz baxtli va sog'lom bo'lishimiz mumkin. Ushbu usulni o'qitish usuli juda oddiy, ammo Reiki usuli mashg'ulotlar vaqtida talabalarga beriladi. Bu usul salbiy yon ta'siri yo'q, lekin u ilmiy jihatdan isbotlanmagan.

Fitoterapiya (o'simliklarni davolash)

Fitoterapiya yoki o'simliklarni bilan davolash, kapsulalar, tabletklar va yangi yoki quritilgan o'simliklar shaklida bo'lishi mumkin .

Ko'pchilik, mahsulot faqat "tabiiy va natural bo'lgani uchun xavfsiz va sog'liq uchun yaxshi deb hisoblaydi.

Biroq, bu har doim ham shunday emas. Bu o'simliklar haqida bo'lsa-da, hech kim bunday dori-darmonlarni tekshirmaydi, shuning uchun ba'zi o'simliklar tanaga jiddiy zarar etkazishi mumkin. Bundan tashqari, hech kim bu o'simlikka allergik reaksiyalarni bekor qilmagan.

Shuning uchun, agar siz o'simlik dori-darmonini muqobil tibbiyot sifatida tanlasangiz, tanangiz uni qabul qilishiga ishonch hosil qiling va shuning uchun o'z sog'lig'ingizga zarar yetkazmaysiz.

Akupressura

Akupressura akupunkturaga o'xshaydi, chunki u "hayotiy energiya" tushunchasiga asoslangan.

Farqi shundaki, ignalarni ishlatish o'rniga akupressura qo'l yoki tirsakdan foydalanishni nazarda tutadi.

Akupressura ko'ngil aynishi, qusish, bel og'rig'i, bosh og'rig'i, qorin og'rig'i va boshqa og'riqlar bilan kurashishga yordam beradi.

Muqobil tibbiyotning bu shakli akupunktur kabi samarali bo'lmasligi mumkin, lekin, albatta, bemorga vaqtinchalik yordam beradi.

Gomeopatiya

Ba'zilar Gomeopatiya deb atashadi. Boshqalar esa, uning samaradorligiga ishonishadi va har qanday qulay sharoitda uning yordamiga murojaat qilishadi.

Muqobil tibbiyotning ushbu shakli 1790-larda nemis shifokori Samuel Haneman (Samuel Hahnenmann) tomonidan ishlab chiqilgan bir qator g'oyalarga asoslangan.

Bunday "davolash", mutaxassislar " amaliyotchilarining fikriga ko'ra, tanani shifolashga olib kelishi mumkin bo'lgan juda ko'p miqdorda suyultiriladigan moddalardan foydalanishga asoslangan.

Davolashning yaxlit printsiplari - " **КЛИН КЛИНОМ ВЫШИБАЕТ** " yoki jarohatlar bo'lgan joyni davola.

Gomeopatiya muayyan belgilarga olib keladigan modda bu alomatlarni bartaraf etishga yordam berishi mumkin bo'lgan nazariyani qo'llaydi.

Ikkinchi Markaziy tamoyil succussia deb ataladigan aralashtirish va silkinish jarayoniga asoslangan.

Homeopati astma va depressiya kabi psixologik sharoitlar kabi jismoniy kasalliklarni o'z ichiga olgan juda ko'p turli xil sharoitlarni davolash uchun ishlatiladi.

Yoga

Hech kimga sir emaski, yoga insonning ruhi kabi tanani davolaydi. Yoga bugungi kunda juda mashhur bo'lgan mashqlar seriyasidir.

Yoga amaliyotiga qadimgi hind Hatha yoga amaliyoti ta'sir ko'rsatdi. Mashqlar asosan tanani cho'zishdan iborat.

Yoga meditatsiya, musiqa va nafas olish mashqlarini o'z ichiga oladi. O'z-o'zidan, muqobil tibbiyotning bu shakli kasalliklarni davolay olmaydi, lekin insonning psixologik holati uchun juda foydali bo'lishi mumkin.

2008 yil dekabr oyida o'tkazilgan tadqiqotda AQShning qo'shimcha va muqobil tibbiyot milliy markazi Hatha yoga qo'shma Shtatlardagi muqobil terapiyaning eng tez-tez uchraydigan turlaridan 6 o'rinni egallagani aniqladi.

Meditatsiya

Meditatsiya-bu mashg'ulotni qo'llab-quvvatlaydigan, shuningdek, odamni dam olishga yordam beradigan, energiya ishlab chiqaradigan va rahm-shafqat, saxovat va kechirimni rivojlantiradigan amaliyotdir.

Meditatsiya ming yillar davomida amalda bo'lib, ko'plab dinlar, qarashlar va e'tiqodlarning bir qismidir.

Ba'zilar hayron bo'lishi mumkin: meditatsiya muqobil tibbiyotga qanday aloqasi bor? Meditatsiya ko'p jihatdan foydali bo'lishi mumkin, masalan, yuqori qon bosimini kamaytirishga yordam beradi. Meditatsiya depressiya bilan, shuningdek, hayajon va tashvish bilan kurashadi.

Meditatsiya o'tirish yoki tik turish orqali amalga oshirilishi mumkin, u mantrani takrorlash va ko'zni yopishni o'z ichiga olishi mumkin. (Mantrani muayyan meditorning ehtiyojlari asosida tanlanadi).

Ayurveda

Hind tibbiyotining bu an'anaviy tizimi, ba'zilar soxta fan hisoblanadi. Biroq, muqobil tibbiyotning ushbu shakli uchun ko'plab tarafdorlari bor.

Ayurveda-sogʻlom ovqatlanish, toʻgʻri xatti-harakatlar, turmush tarzi va, albatta, davolanishni oʻz ichiga olgan kompleks.

Aromaterapiya

Bu usul, eng yoqimli davolash usuli hisoblanadi, uning samaradorligi shubha tugʻdirdi.

Biroq, aromaterapiya jiddiy kasalliklarni yengishga qodir boʻlmasa ham, u uyqusizlik yoki depressiya bilan yaxshi ishlaydi.

Yog ' bugʻlarini nafas olish bosh ogʻrigʻidan xalos boʻlishi, aqliy va jismoniy kuchlanishni bartaraf etish, shuningdek, kayfiyatni yaxshilash mumkinligi isbotlangan.

Ba'zi muammolar bilan kurashda darhol ta'sirni kutish kerak emas. Ammo uyda va ish muhitida yogʻlarni muntazam ravishda ishlatish, albatta, yaxshi oʻzgarishlarga olib keladi.

Nazariy savollar.

1. Noaʼnanaviy tibbiyot nima.
2. Muqobil tibbiyot afzalliklari.
3. Muqobil tibbiyot kamchiliklari nimad.
4. Muqobil tibbiyot turlarini sanang.
5. Akupunktura qanday jarayon va u nimaga asoslangan.
6. Xiropraktika qanday jarayon va u nimaga asoslangan.
7. Energiya terapiya qanday jarayon va u nimaga asoslangan.
8. Ranglar bilan davolanish nima va uning taʼsiri.
9. Ochlik bilan davolanish nima va uning taʼsiri.
10. Balchiq bilan davolanish nima va uning taʼsiri.

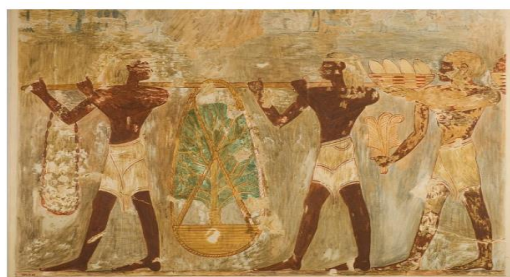
Toshkent tibbiyot akademiyasi
Xalk tabobati, reabilitologiya va jismoniy tarbiya kafedrası

4-ma'ruza. Qadimgi Sharq tibbiyoti tizimini shakllanishida
Qadimgi Misr va Old Osiyo falsafiy ta'limoti o'rni.

Ma'ruzachi

T.f.n., dotsent: Adilov Sh.K.

Reja:
Qadimgi Misr tibbiyoti
Qadimgi sharq mamlakatlarida davolanish
Shumer, Bobil va Ossuriya davlatlarining
tibbiyoti
Zardushtiylar tabobati

KONSERVATIV DAVOLASH Usullari

- Davolashning konservativ usullari, shu jumladan o'liklarga sig'inishni yoyish orqali keng tarqalgan.

- Inson tanasiga aralashish - kesish yoki o'zgartirish - haqoratli deb hisoblangan

- **USULLARI:**

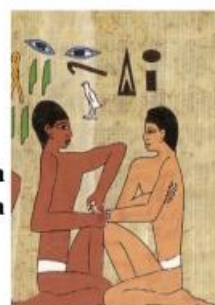
- ichakni yuvish;

- massaj.

- Misrlidlar kunni massaj bilan boshlashdi va yakunladilar:

- U jangchilar janglarda olgan jarohatlarni davolash uchun ham, qiyin o'tishlardan keyin jismoniy kuchni tiklash uchun ham ishlatilgan. Massaj texnikasi - silash va teginish;

- dori terapiyasi

*"Sakkaradagi Ank-Ma-Xor maqbarasi piktografida tasvirlangan massaj" nusxasidan parchalar.
Miloddan avvalgi III asming yami e. Misr*

Tibbiy bilimlarga oid manbalar

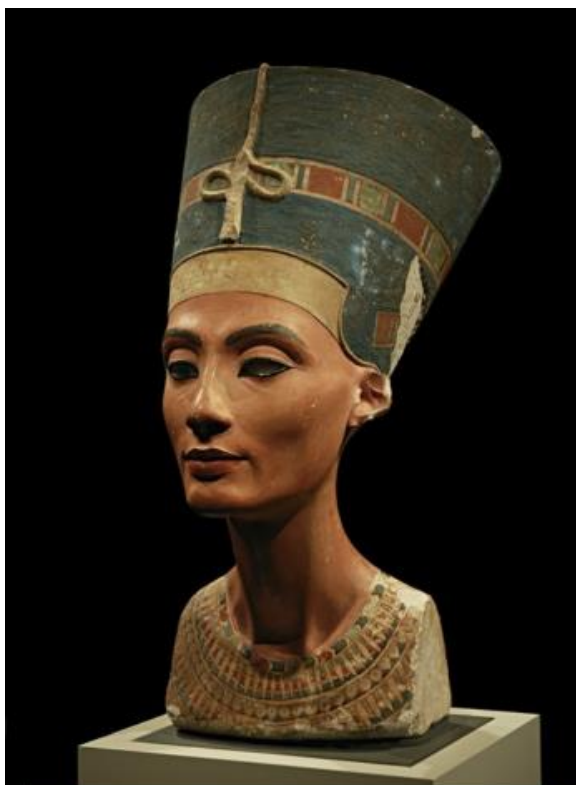
Birinchi marta Qadimgi Misrda tibbiyot risolalarining mavjudligi haqida V sulolasi podshosi Neferirka-Ra (miloddan avvalgi XXV asr) bosh me'mori Uash-Ptax maqbarasi devoridagi yozuvda qayd etilgan. Xuddi shu yozuv me'morning to'satdan o'limining klinik ko'rinishini beradi, zamonaviy tushunchalarga ko'ra, miyokard infarkti yoki miya qon tomiriga o'xshaydi.

Qadimgi Misr tibbiyotiga oid bilimlarimiz qadimgi tibbiy qo'llanmalar va retseptlar to'plamlari matnlariga asoslanib, shifokorlarning bilimlari va ularning bemorlarga munosabati to'g'risida dalolat beradi. Bugungi kunga qadar faqat o'nta tibbiy papiruslar saqlanib qolgan, ular birinchi egalari (Edvin Smit, Xirst, Chester-Bitti, Karlsberg) yoki topilgan joy (Kaxunskiy, Ramsessumdan) yoki ular saqlanadigan shahar nomi bilan o'z nomlarini olganlar. Berlin, London, Leyden) yoki birinchi nashriyot nomidan keyin (G. Ebers).

Tibbiy mahsulotlarning kelib chiqishi bo'yicha tasnifi

- Hayvonlardan kelib chiqqan dorivor mahsulotlar
- Hasharotlardan tayyorlangan dorilar
- Mineral kelib chiqadigan dorivor mahsulotlar
- O'simlik dorilari:
- o'simliklar, ularning qismlari, toza shaklda ishlatiladigan sharbatlar
- o'simliklarni qayta ishlash natijasida olingan mahsulotlar

DEKORATIV KOSMETIKA

Dekoratív kosmetika ishlatilgan:
antimon yoki qo'rg'oshin sulfidiga
asoslangan ko'z bo'yog'i
(kon'yunktivitning oldini olish)
lab bo'yog'i
yonoqlari uchun qizarish
malham shaklida parfyum
sochlarni bo'yash vositalari (xina)
shampunlar

*Nefertiti'ning bisti.
Kosmetik vositalar yuzga surilgan. OK. Mitokdan avvalgi 1345 yil e.
Yangi muzey, Berlin*

Qadimgi sharq mamlakatlarida tibbiyot

(Miloddan avvalgi IV ming yillik - V asrning o'rtalarida AD) Qadimgi Sharq insoniyat tamaddunlari, sinfiy jamiyatlar va davlatlarning dunyo tarixining beshigi bo'lgan. Bu erda, dunyoning boshqa joylaridan ko'ra, ibtidoiy kommunal tizimdan erta qullikka o'tish sodir bo'ldi.

Jamiyatning sinfiy tabaqalanishi qadimgi dunyodagi eng yirik tsivilizatsiyalarda quyidagi tartibda sodir bo'lgan:

- I. • qadimgi Mesopotamiya (Mesopotamiya) - miloddan avvalgi 4-ming yillik oxirida
- II. • qadimgi Misr - miloddan avvalgi 4 ming yillikda
- III. • qadimgi Hindiston - miloddan avvalgi 3 ming yillikning o'rtalarida
- IV. • qadimgi Xitoy - miloddan avvalgi II ming yillikda

9 декабря

```
<iframe width="875" height="492" src="https://www.youtube.com/embed/KVEMUMYorwc" title="YouTube video player" frameborder="0" allow="accelerometer; autoplay; clipboard-write; encrypted-media; gyroscope; picture-in-picture" allowfullscreen></iframe>
```

YouTube

ТАЙНЫ ДРЕВНЕЙ МЕДИЦИНЫ//ВАВИЛОН

Медицина в Древнем Вавилоне была так же сложна и многогранна, как и сейчас, если не сложнее. Кто бы мог подумать, что древние врачеватели лечили как тело, так и ду...

← 1 12:02 ✓

2.5. Xulosa va tavsiyalar

"Aytgin, va men esdan chiqaraman.

Ko'rsatib ber, va men eslab qolaman.

Qiziqirsang men o'rganib olaman.

"Xitoy maqoli

Yuqoridagilardan xulosa qilib ta'kidlash mumkinki, ta'lim jarayonida o'qitishning modul tizimidan foydalanishni keng yo'lga qo'yish, talabalarda bilimlarni o'zlashtirish darajasining oshishiga, o'zlashtirilgan bilimlarning xotirada uzoq muddat saqlanishiga hamda ularda ijodkorlik tafakkurining shakllanishida muhim omil xisoblanadi.

Quyidagi tamoyillar modulli o'qitish texnologiyasining asosini tashkil qiladi:

1. Faoliyatlilik tamoyili. Bu tamoyil, modullar mutaxassisning faoliyat mazmuniga muvofiq shakllanishini anglatadi. Bu tamoyilga ko'ra, modullar fan bo'yicha faoliyatli yondoshuv yoki tizimli faoliyat yondoshuvi asosida tuzilishi mumkin. Modulli o'qitish texnologiyasiga fan bo'yicha yondoshuvda - modullarni o'quv rejasi va dasturlar taxlili natijasiga ko'ra tuzish taqozo etiladi. Tizimli faoliyat yondoshuvida esa modullar bloki, mutaxassisning kasbiy faoliyati taxlili asosida shakllantiriladi.

2. Tenglik, teng xuquqlilik tamoyili. Bu tamoyil - pedagog va talabaning o'zaro munosabati sub'ektivligi harakterini ifodalaydi. Bu esa, modulli o'qitish texnologiyalarini shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar toifasiga ta'luqliligini ko'rsatadi.

3. Tizimli kvantlash usuli:

- katta hajmdagi o'quv material, qiyinchilik bilan va xoxishsiz eslanadi;
- ma'lum tizimda qiskartirilgan xolda berilgan o'quv material osonroq o'zlashtiriladi;
- o'quv materialidagi tayanch qismlarning ajratib ko'rsatilishi, eslab qolish faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan bir qatorda o'quv materialining asosini ilmiylik va fundamentallik tashkil etishi lozim.

4. Motivasiya. Bu tamoyilning mohiyati, talabning o'quv - bilim olish faoliyatini rag'batlantirishdan iborat bo'ladi. Shuningdek, u asos soluvchi qoida hamdir. Modulning o'quv materialiga talabalarning qizikishini uyg'otish, bilim olishga rag'batlantirish, mashg'ulotlar paytida faol ijodiy fikrlashga dav'at etish, modulning tarixiy va muammoli elementlarining vazifalaridan hisoblanadi.

5. Modullilik tamoyili. Bu tamoyil o'qitishni individuallashtirishning asosi bo'lib xizmat qiladi va quyidagi afzalliklarni namoyon qiladi:

- o'qitishning barcha xolatlarini xisobga olgan xolda ishlab chiqiladi. Modulning dinamik sturkturasi fan mazmunini uch xil ko'rinishda namoyon etishni ham nazarda tutadi: to'la qiskartirilgan va chuqurlashtirilgan. U yoki bu ko'rinishni tanlash talabaga xavola etiladi;

6. Xatoliklarga tayanish tamoyili. Bu tamoyil o'qitish jarayonida doimiy ravishda xatoliklarni izlash va anglashga sharoit yaratadi. Bu usullarni, didaktik vositalarni qayta-qayta tekshirishga undaydi.

7. O'quv vaqtini tejash tamoyili. To'g'ri tashkil etilgan modulli o'qitish - o'qish vaqtini 30% va undan ortiq tejash imkoniyatini yaratadi. Buning uchun ta'lim jarayonida modulli o'qitishning barcha tamoyillariga to'liq e'tibor qaratish lozim bo'ladi.

O'qituvchidan kutilayotgan natija:

Fanining mavzularini qisqa vaqt ichida barcha talabalar tomonidan o'zlashtirilishiga erishadi. Talabalar faolligini oshiradi. Talabalarda darsga nisbatan qiziqish uyg'otadi. Bir vaqtning o'zida ko'pchilik talabalarni baholaydi. O'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erishadi.

Ta'lim sifatini oshirish

1. Uzluksiz masofaviy o'qitishni rivojlantirish
1. Model va mulyajlardan foydalanish
2. Filmi va interaktiv videolarni qo'llash
3. Kompyuter dasturlarini qo'llash
4. Multimediya kompyuter vositalardan foydalanish
5. Kafedrada o'quv video filmlardan foydalanish

Talabada kutilayotgan natija:

Tibbiyot Kasbiga Kirish fani bo'yicha yangi bilimlarni egallaydi. Yakka holda va guruh bo'lib ishlashni o'rganadi. Nutqi rivojlanadi va eslab qolish qobiliyati kuchayadi. O'z-o'zini nazorat qilishni o'rganadi. Qisqa vaqt ichida ko'p ma'lumotga ega bo'ladi.

Innovasiya jarayonlari, mexanizmlari va uni amalga oshirish texnologiyalari va boshqarish tamoyillarining pedagogik asoslarini o'rganish terapiya fanini o'qitish jarayonini zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlari yutuqlari asosida tashkil etish imkonini beradi. Kelajakda ta'lim taraqqiyotining haqqoniy yurituvchisi sifatida o'qituvchi faoliyatini yangilashga, ta'lim-tarbiya jarayonini maqbul (optimal) qurishga, talaba yoshlarda hur fikrlilik, bilimga chanqoqlik, Vatanga sodiqlik, insonparvarlik tuyg'ularini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Takliflar

1. Xozirgi zamon talablariga javob beradigan ARMni tashkil etish (virtual kutubxona, elektron adabiyotlar bazasini boyitish, elektron katalog tizimini takomillashtirish, xizmat ko'rsatishni modernizasiyalash) qilish zarur.
2. Zamonaviy o'quv-ilmiy laboratoriya tashkil etish, elektron laboratoriya dasturlarini yaratish kerak.
3. Dars jarayoniga moduli tizimi kiritish, asoslari yaratilgan endi bu tizimni mukamallashtirish va amaliy tadbqiq etish usullarini ishlab chiqilishi, informasion muhit yaratash kerak.
4. OTMni elektron interaktiv doskalar bilan ta'minlash so'raymiz.
5. Ta'lim jarayoniga yangiliklarni tadbqiq etishga professor-o'qituvchilar va talabalar munosabatini o'zgartirish, ya'ni talabalar o'rtasida va o'qituvchilar o'rtasida verbal muloqat, multimedie tizimlar bilan ishlashni rag'batlantirishga erishish.
6. Muntazam xujjat almashuv tizimini shakllantirish, e'lektron dekanat, e-jurnal, elektron pochtalarda ish yuritshni ta'minlash.

Asosiy va qo‘shimcha o‘quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar

1. Могильная Г.М., Евглевский А.А., Пейливаньян Э.Г. и др. Мультимедийные средства обучения в преподавании цитологии, гистологии и эмбриологии // Междунар. журн. exper. образования. - 2013. - №4. - С. 195-197.
2. Рашидов Х.Ф. Теоретико-методологические и социально- педагогические основы развития среднего специального, профессионального образования в Узбекистане (на материалах реализации национальной программы по подготовке кадров): Дис. д-ра пед. наук. - Ташкент, 2005. - 311 с.
3. Андресен Б.Б., Бринк К. Мультимедиа в образовании: Специализированный учебный курс. - М.: Дрофа, 2007. - 224 с.
4. Лазарев Д. Презентация: Лучше один раз увидеть! - М.: Альпина Паблишерз, 2011. - 142 с.
5. Балбатун О.А., Зинчук В.В. Креативные образовательные технологии при изучении нормальной физиологии иностранными студентами // Современные образовательные технологии и методическое обеспечение в высшей медицинской школе: Материалы респ. конф. с междунар. участием; Отв. ред. В.А. Снежицкий - Гродно: УО «ГрГМУ», 2010. - С. 5-7
6. Li B.N. Xalq tibbiyoti darslik Toshkent – 2010yil
7. Xalmatova B.T Tibbiyot kasbiga kirish darslik Toshkent-2018
8. Zokirxodjaev Sh.Ya. Solixov M.U. Shifokor va bemor – Toshkent - 2016

Internet saytlari:

moodle.@tma.uz

vu.tuit.uz.

library.ziyonet.uz

moodle.samdhti.uz

www.lex.uz

www.med-edu.ru